

PEARSON, J. D.—JULIA F. ASHTON: *Index Islamicus 1906-1955. A catalogue of articles on Islamic subjects in periodicals and other collective publications, compiled by J. D. Pearson with the assistance of Julia F. Ashton.* Cambridge 1958 W. Heffers & Sons Ltd. XXXVI+897 S. 8°

İslâm dünyası ile ilgili araştırmalarda bulunacak, çalışma ve etüdler yapacak olan bütün ilim adamları ve bu sahanın amatörleri kendileri için çok lüzumlu bir müracaat kitabına kavuşmuş bulunuyorlar. Bu kitap gerçek bir ihtiyaca cevap veren ve büyük bir boşluğu dolduran ve herhalde peşinen Londra Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü Kütüphanesi Müdürü olan müellifi bu büyük ve faydalı hizmeti için samimiyetle tebrik etmeği gerektiren bir eserdir. Kütüphaneciler İslâm dünyasına ait müşkülâtlarında bu kitaba sık sık başvuracaklar ve böylece eserin müellifini şükranla hatırlıyacaklardır. Eser hakkında şimdi vereceğimiz bilgi eseri tanıtan bu yazımıza böyle samimî teşekkürle başlamış olmakta ne kadar haklı bulunduğumuzu gösterecektir.

Kitap 1906 dan 1955 senesine kadar geçen yarım asırlık zaman içinde İslâm dünyasıyla ilgili olarak, rusça dahil, batı dilleriyle neşredilmiş mecmua, Festschrift, kongre tebliğleri ve diğer kolektif eserlerdeki yazılarla makaleleri (onlara ait düzeltmeleriyle birlikte) bir araya toplayan bir katalogdur. Böylece 510 çeşit mecmua, 120 çeşit Festschrift, 70 cild kongre tebliğleri ve kolektif eserin taranması icabetmiştir. Meselâ, tarandığını söylediğimiz 510 çeşit mecmuanın 12.000 ciltlik bir yekûn teşkil ettiğini söylersek eser sahibinin hizmet ve mesaisinin genişliği ve değeri hakkında daha iyi fikir edinebiliriz.

Müellif, kataloğunu 1906 yılından başlatmasına sebep olarak İslâm dünyasıyla ilgili yazılara hasredilerek çıkan ilk mecmua bulunan *Revue du Monde Musulman*'ın 1906 yılında yayınlanmağa başlamış olmasını sebep göstermiştir. Şüphesiz bu, başlangıç tarihini tâyin de, hiç değilse hoşâ giden bir buluştur. Her beş yıllık devrede bu eserin ilâvelerinin çıkacağını müellif vaad etmektedir.

Eser mevzuu tasnifi yapılarak hazırlanmıştır. Ana bölümleri şunlardır: Umu-miyat ve Bibliyografya - Din ve İlâhiyat - Hukuk - Felsefe ve İlim - Sanat - Coğ-rafya - Etnoloji, Antropoloji, Demografi, Folklor - Tarih - Filoloji - Edebiyat - Eği-tim. Bu ana bölümler ayrıca tâli bölümlere ayrılmış ve gerektiğçe coğrafi bölümler de ilâve edilmiştir.

Eserin baş tarafında hazırlanışında baş vurulan bütün kaynak eserlerinin bibliyografik künyelerini ihtiva eden ve 19 sayfa tutan bir listesi mevcuttur. Eserin sonunda ise makale yazarlarının isimlerinin alfabetik indeksi ile makalelerinin eser içindeki yer numaraları, anonim makalelerin yer numaraları ve ayrıca müstear ad veya rumuz kullanan müelliflerin bu ad veya rumuz ile birlikte yazılarının eser içindeki yer numaralarını gösteren indeks vardır.

Eserin baskısı ve tertibi mükemmeldir. Bu bakımdan bastığı sayısız ilim eserleri ve mükemmel baskı tekniği ile ilme hizmet etmekte olan W. Heffer & Sons Ltd.'e tereddütsüz teşekkür borçluyuz.

Şimdi kitap içinde bazı üzerinde durmağa değer noktaları belirteceğiz. Kitabın önsözünde bu indekse yalnız batı lisanlarında yazılmış makalelerin alındığı belirtildiği halde bu indekste türkçe yazılmış makalelere de rastlıyoruz (Meselâ Nr. 17845, 17846, 18232, 18360...). Bazı türkçe makalelerin kitaba alınmış olmasından bilhassa memnuniyet duyduğumuz muhakkaktır. Ancak kitaba alınan bu makalelerin hangi esasa göre tercih edildiğinin kesin olarak belirtilmesi uygun olurdu. Bu arada kitaba birçok önemli türkçe ve batı lisanlarında bazı yazılar dahil edilmemiştir (Meselâ A. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Halil Ethem Hâtıra Kitabı/In Memoriam Halil Edhem, Türk Tarih Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, Vakıflar Dergisi...). *Mitteilungen zur Osmanischen Geschichte*'nin makaleleri eser içinde yer alırsa da kaynakların listesine dahil edilmemiştir (Nr. 18338, 18341, 18330, 18271...).

Makale yazarlarının ad ve soyadları meselesinde tesbit ettiğimiz bazı noktalara da işaret etmeliyiz. Ancak bu problemi eser sahiplerinin hatasız hal etmelerini istemek de tam hakkımız değildir. Garplı bir yazarın bu yolda müşkülâta uğrayacağı tabii karşılanmalıdır. İndekste yazar, isimleri basit ve en kısa şekliyle aldığı ve son gelen ismi esas unsur kabul ederek alfabetik sıraya koyduğunu belirtmektedir. Ancak bu hususta şu noktalara temas etmek gerekir: *Arif Müfid Mansel* adı indekste bazan, *Müfid*, *Arif Bey* olarak geçmekte, bazan ise doğru şekli olan *Mansel*, *Arif Müfid* olarak alınmaktadır. Eldem, Halil Edhem yerine *Edhem*, *Halil* ve *Köprülü*, *Mehmed Fuad* yerine *Köprülüzade*, *Mehmed Fuad Bey* kullanılmış olması bu gibi hususlara ait diğer misallerdir.

Yukarıda işaret ettiğimiz birkaç nokta bir hata olarak değil, kitabın ne derece büyük bir mesai gerektirdiğini ve ne derecede büyük bir iş başardığını belirtmiş olmak içindir.

Kitap, müellifinin okuyuculara temin ettiği diğer bir kolaylık ve yardıma da burada, bir meslekdaş olarak, işaret etmeden sözlerimi bitirmeyeceğim. Şöyle ki, bu çok faydalı eserin içinde yer alan yazıların yazarlarına göre hazırlanmış olan mufassal alfabetik katalogu *School of Oriental and African Studies* kütüphanesinde muhafaza edilmektedir. Böylece bu mevzuda bilgi almak isteyen ve müşkülâtı olan her şahıs kütüphaneye bizzat veya mektupla başvurarak hazırlanan bu imkândan faydalanabilecektir. Hattâ kitaptaki makalelerin hangi kütüphanelerde bulunduğunu ve ne şekilde temin edilebileceği hususunda da yazar okurlarına yardım vaadinde bulunmaktadır.

Yazarın, ilim adamları, okuyucu ve araştırmacılara çok faydalı bir eseri mümkün olan en iyi mükemmellikte hazırlamış olduğunu tekrar belirtmeliyim. Şimdi şarklı veya şarktaki meslektaşlardan bu kitabın şark dilleriyle yazılmış makaleleri ihtiva eden katalogunu hazırlamak suretiyle bunun ikinci ve tamamlayıcı cildini meydana getirmelerini beklemek ve temenni etmek mecburiyetini duyuyoruz.